

SİYASAL SUÇLARIN 3005 SAYILI KANUNA GÖRE YARGILANABİLMELERİ SORUNU (*)

I. TANIM

Siyasal suç kavramının tanımı tam olarak yapılmış değildir. Siyasal suç kavramının düzenlenişi yönünden çeşitli ülkelerin kanunları incelendiğinde, bunların çoğunda, kavramın tanımı verilmediği ve hatta hiç söz edilmediği görülmektedir. Sadece 1930 tarihli **İtalyan Ceza Kanununun** 8/III. maddesinde siyasal suçun tanımı verilmektedir : **"Ceza kanunu uygulanmasında, Devletin siyasal bir menfaatine veya bir vatandaşın siyasal bir hakkına saldırı teşkil eden her suç, siyasal suçtur. Tamamen ya da kısmen siyasal saiklerle işlenmiş her adi suç da siyasal suç sayılır"** (1). Bu tanıma göre Devletin siyasi menfaati ni ihlal eden suç doğrudan doğruya, siyasi saiklerle işlenen suç dolayısıyla siyasi suçtur. **Devletin siyasi menfaati**, Devlet olduğu için sahip olduğu menfaatlerdir. Bunlar Devletin varlığına ilişkin menfaatlerdir. Ferdin Devletin kuruluşuna katılması anlamındaki haklar ise **vatandaşın siyasi haklarıdır**. Dolayısıyla siyasi suç da sadece siyasal saik yeterli sayılamaz. Bu sebeple, ekonomik gaye için usulsüz grev **siyasi suç** değildir (2).

Yargıtay, bazı kararlarında siyasi suça ilişkin ilke ve kuralları or-

(*) Dr. Haluk ÇOLAK, Hakim, Adalet Bakanlığı Müşaviri

(1) BAYRAKTAR, Köksal, Siyasal Suç, İstanbul, İÜHF Yayını, 1982, s. 34; UZER, Uğur, "Ceza Hukumuzda Siyasal Suç", ABD, C. XXXXI, S. 4-6, (1984), s. 883; ŞİDİM, Arif, "Siyasal Suçlar", AD. Yıl 52, S. 2, (1962), s. 164; EREM, Faruk, Ümanist Doktrin Açısından Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, C. II, 12. B., Ankara, 1984, s. 226

(2) EREM, Ceza Hukuku, C. II, s. 226.

taya koymuştur. Bu kararlardan ikisi ilke değeri taşımaktadır. (3)

II. SİYASAL SUÇLARIN AYIRIMI

Siyasal suçun niteliğini, içeriğini, çeşitlerini belirleyen incelemelerde kavram değişik ayrımlara bölünmüştür (4). Türk hukukunda da **Tam siyasi suç - Nisbi suç, Karma nisbi siyasi suç - Murtabıt siyasi suç** ayrımları kullanmakla beraber siyasi suç, hukuk biliminde hep iki ana bölümde incelenmiştir. İlk bölüm içerisinde sadece **siyasal nitelikli bir suç** görülmüştür. İkinci bölümde ise **siyasal suç ile birlikte başka bir suçun var olduğu** saptanmıştır. Niteliği dolayısıyla siyasi olarak kabul edilen fiilleri **tam siyasi suç**; siyasi suç ile adi suçun birlikte aynı fiilde bulunmaları ya da siyasi suça erişmek için adi bir suçun işlen-

- (3) "Adi bir suçun siyasi bir suç mahiyetini iktisap etmesi behemahal fiilen ve maddeten siyasi bir suçun işlenmesine veya işlenmesi tasavvur edilmesine mütevakkıf olmayıp teessüs eden rejime muhalif siyasi bir telakki besleyenlerin bu siyasi fikir ve telakkilerden dolayı nefislerine ağır tehlikeler tevli edecek surette haksız muamelelere... ve hususi nezaret ve takibe maruz kalmaları adi fiilin siyasi bir fiile irtibatının kabulüne esas teşkil edebileceği" belirtilmiştir. Yargıtay 1 CD., 13.4.1949, E. 1010 K. 687 (BAYRAKTAR, a.g.e., s. 42). Yargıtay diğer bir kararında ise, "... Devamlı insan hak ve hürriyetleriyle uzlaştırılmaz baskıya dayanamayarak canlarını kurtarmak için... adi suç işlenmesi durumunda "siyasal suça bağlı suç" işlendiği sonucuna varılmıştır" şeklinde ifade etmiştir. Yargıtay 1. CD., 21.12.1970, E. 3701, K. 3579 (BAYRAKTAR, a.g.e., s. 42).

Buna karşılık YCGK'nun 8.3.1971 tarih ve E. 490, K. 65 Sayılı Kararında "Bir devletin rejimini kendi telakkilerine göre kabul etmemek, beğenmemek nazari ve afaki bakımdan siyasi bir görüş diye mütalaa edilse bile bu yüzden işlenen adam öldürmek, öldürmeye teşebbüs etmek, ağır yaralamak gibi suçların ne objektif ne de subjektif bakımdan siyasi veya ona murtabıt suçlar olarak nitelendirilmesi mümkün görülemez, diğer bir deyimle mücerret bir rejimi beğenmemek kanuni ve hukuki anlamda siyasi suç sayılamaz... mücerret rejimden kaçmak için işlenen bu gibi ağır suçları, siyasi suça murtabıt suçlar olarak nitelemek, hukuki ve kanuni anlamda siyasi suç telakkisine aykırıdır" denilmiş ve böylece türk hukukunda değişik bir sonuca ulaşılmıştır (BAYRAKTAR, a.g.e., s. 42).

- (4) Bu görüşler için bak. ÖNDER, Ayhan, Ceza Hukuku Genel Hükümler, C. I, 1.B., İstanbul, 1991, s. 263 - 266, ŞİDİM, a.g.m., s. 165 - 167

mesi hallerini içine alan **nisbi siyasal suç** terimleri kavrama en uygun olanlardır. (5)

Nisbi siyasal suçlar da, kendi içlerinde iki özelliğe bağlı olarak iki bölüme ayrılmaktadır. Bazı nisbi siyasal suçlarda, yapılan fiilin hem siyasal nitelik ve hem de ortak hukuki niteliği (genel, adi suç niteliği) gösterdiği görülmektedir. Bunlara **karma siyasal suç** denilmektedir. Bazı nisbi siyasal suçlarda, işleniş biçimleri, gerçekleşme şartları içinde başka suçlarla bağlantılar taşımaktadır. Bu şartlarda, siyasal suç, adi suçlarla birlikte varlığını korumaktadır. Bu özellikteki siyasal suçlara da **bağlı siyasal suç** adı verilir. (6)

III. SİYASAL SUÇ KAVRAMINI AÇIKLAYAN GÖRÜŞLER

A. İHLAL EDİLEN HUKUKİ MENFAATE GÖRE SİYASAL SUÇU BELİRLEYEN GÖRÜŞLER

Bu bölüm içindeki görüşlerde, failin ihlal ettiği hukuki menfaat dikkate alınmakta ve hukuki menfaatin özelliğine göre fiilin siyasal nitelik taşıyıp taşımadığı sonucuna varılmaktadır. İhlal edilen bu hukuki menfaat, çoğu hukukçu tarafından **soyut ve teorik** olarak ortaya konulduğu gibi, çeşitli mahkeme kararları ile **belirli suç tipleri** şeklinde de açıklanmıştır. (7)

1. İhlal Edilen Hukuki Menfaati Genel – Soyut Şekilde Ortaya Koyan Görüşler

a. Siyasal suçları, ihlal edilen hukuki menfaate göre belirten görüşlerden bir bölümü **devleti** ana kavram olarak ele almışlardır. Bu görüşe göre siyasal suçlar, **devlete ve devletin varlığına karşı** suçlardır. Siyasal suçlarda devletin varlığı, işleyişi ve yapısı tecavüze uğramaktadır. (8)

b. Diğer görüş taraftarları ise, **ülkedeki siyasal düzeni** ele almaktadırlar. Bu görüşe göre, siyasal suçlar ülkedeki siyasal düze-

(5) BAYRAKTAR, a.g.e., s. 70; ŞİDİM, a.g.m., s. 165; Ayrıntılar için bak. BAYRAKTAR, a.g.e., s. 109 - 134.

(6) BAYRAKTAR, a.g.e., s. 70

(7) BAYRAKTAR, a.g.e., b. 71.

(8) BAYRAKTAR, a.g.e., s. 71 - 74.

ne zarar vermekte ve siyasal düzen için nitelikleri gereği bir tehli- ke taşımaktadırlar; ayrıca bu suçlarda, ilk bakışta kişisel menfaat- lere zarar verildiği görülmektedir. Siyasal suçlar genelde ülkedeki siyasal düzenle çatışmakta, sadece ve sadece bu düzene aykırı bir nitelik göstermekte ve siyasal düzenin sağlanması için bunların cezalandırılması gerekmektedir. (9)

c. Bir görüşe göre, siyasal suç, Devletin başlıca kanunları ile ku- rulmuş düzeni ihlal etmektedir. Bir ülkedeki Anayasayı değiştir- meğe ya da daraltmağa ya da ortadan kaldırmağa yönelik eylem- ler siyasal suçtur. (10)

d. Çoğunluğun istediği ve kurduğu toplumsal, iktisadi ve sosyal düzenin ağır biçimde ihlal edilmesi siyasal suç sayılmıştır. (11)

2. İhlal Edilen Hukuki Menfaati Özel – Somut Biçimde Ortaya Koyan Görüşler

Devletin güvenliğine karşı işlenen suçlar, kamusal özgürlükle- rin kullanılmasına ilişkin ya da bunların ihlal edilmesine yönelik bazı fiillerin, bireylerin seçme ve seçilme özgürlüklerine yönelik fi- illerin siyasal suç oldukları kabul edilmiştir. (12)

B. FAİLİN SAIKİNE, AMACINA GÖRE SİYASAL SUÇU BELİRLEYEN GÖRÜŞLER

Bu görüş taraftarları, failin özelliğini bir tarafa bırakarak, faille ilgilenmişlerdir. Bazı görüşler failin saikini, yani suçluyu suça iten, yönelten sebebi ön plana çıkararak suçun siyasal olduğuna sonucuna varmışlardır. Bu görüş taraftarlarına göre, siyasal sa- ik'in etkisi ile işlenen bütün fiiler, siyasal niteliktedir. Bir suçun si- yasal nitelik taşıyabilmesi için bunun siyasal saik ile işlenmesi ge- rekmektedir. Böylece tamamen psikik bir unsura, faili suça yönel- ten sebep ve saik'e önem verilmektedir. (13)

(9) BAYRAKTAR, a.g.e., s 74 - 76

(10) BAYRAKTAR a.g.e., s. 77

(11) BAYRAKTAR, a.g.e. s. 77 - 78

(12) BAYRAKTAR, a.g.e., s. 81 - 89

(13) BAYRAKTAR, a.g.e., s. 91 - 92; ŞİDİM, a.g.m., s. 166.

Bu bölüm içinde yer alan diğer görüş taraflarına göre, siyasal amaç çerçevesinde işlenen bütün suçlar siyasal niteliktedir. Siyasal amaç, bazı yazarlara göre, ülkede kurulmuş siyasal ve toplumsal düzenin ortadan kaldırılması, bazı yazarlara göre de Devlete ve kurumlarına karşı tecavüzde bulunmasıdır. Hükümetin değiştirilmesi ya da devrilmesi ya da desteklenmesi ya da Anayasanın ihlal edilmesi de, mümkün olan amaçlar olarak sayılmıştır. (14)

C. SİYASAL SUÇU, İHLAL EDİLEN HUKUKİ MENFAAT VE FAİLİN AMACINI BİRLİKTE ÖNGÖREREK, BELİRLEYEN KARMA GÖRÜŞ

Bu görüşe göre, Devletin kuruluşuna ve siyasal düzene tecavüz teşkil edici ve failin de amacının buna yönelik olduğu suçlar, siyasal suç saymak gerekir. Örneğin, bir kişinin tamamen adi saiklerle (kazanç arzusu gibi), siyasal bir suç işlemesi durumunda (vatan ihanet, casusluk gibi) fiil siyasal suç sayılamayacaktır. (15)

D. SİYASAL SUÇU, CEZAYA GÖRE TAYİN EDEN GÖRÜŞLER

Fransız hukukunda, siyasal suçlar ile adi suçlar arasında cezalar yönünden farklı bir düzenleme getiren sistem karşısında, öğreti ve mahkeme kararları ile, kıstas olarak **suçun karşılığı olan cezaya bakılması** önerilmiştir. Bu düşünceye, göre, bir fiil **siyasal ceza** ile karşılandığında, fiile de bu nitelik verilmektedir; ceza ile suç aynı özelliğin iki yanı durumundadır. Dolayısıyla siyasal ceza ile cezalandırılan fiil siyasal suç olarak düşünülmelidir. (16)

Yukarıda açıklanan tam siyasal suçlarla ilgili görüşlerin kabule elverişli olanı, **ihlal edilen hukuki menfaati dikkate alan** görüşüdür. Bu bakış açısından, **tam siyasal suç, devletin varlığına ve siyasal mekanizmasının işleyişine karşı bireylerin siyasal hak ve özgürlüklerine**, karşı ya da bu özgürlüklerin kullanılması-na ilişkin olarak işlenen suçlar. (17) Tam siyasal suç, kişisel hak ve

(14) BAYRAKTAR, a.g.e., s. 93 - 94.

(15) BAYRAKTAR, a.g.e., s. 96 - 97.

(16) BAYRAKTAR, a.g.e., s. 97 - 98.

(17) BAYRAKTAR, a.g.e., s. S. 102

özgürlüklerin kullanılması yoluyla gerçekleştirilebilir. Örneğin, hükümetin manevi şahsiyeti bir toplantıda tahkir edilebilir. Bu durumda siyasal hukümetin manevi şahsiyetini tahkir nedeniyle meydana gelmektedir; toplanma özgürlüğünün kullanılması ya da ihlal edilmesi bu özelliği sonuçlamamaktadır. Dolayısıyla, böyle bir özgürlüğün kullanıldığı her durumda (bir spor kulübünü destekleme gösterisi gibi) siyasal suç durumu ortaya çıkmayacaktır.

IV. SİYASAL SUÇ SAYILMAYAN DURUMLAR

A. BELÇİKA SUİKAST ŞARTI (DEVLET BAŞKANINA KARŞI SUÇLAR)

Devlet başkanına karşı işlenen adam öldürme fiilleri siyasi suç kabul edilmemektedir. (18)

B. İNSANLIĞA KARŞI İŞLENMİŞ SUÇLAR

XX. yy.'da meydana gelmiş iki büyük dünya savaşının özelliklerini dikkate alan görüşe göre, devletlerarasında savaş bizzat siyasal suçtur. Ayrıca subjektif yönden jenosit'in, siyasal suç sayılacağı ileri sürülmüştür. Gerçekten Jenositte, fail siyasal bir program çerçevesinde veya siyasal bir ideoloji için hareket etmektedir. Bu siyasal amaç ve program fiilin siyasal olmasını sağlayacaktır. (19)

(18) BAYRAKTAR, a.g.e., s. 139 - 149; ÖNDER, Ceza Hukuku, C. I, s. 266 - 267; ŞİDİM, a.g.m., s. 167 "Belçika kuralı" siyasal suç alanını daraltan bir kural olmaktadır. "Opportunité" (Yerindelik)'e dayanan bu eğilim XX. Yüzyılda hukuki bir çerçeve kazanmıştır. Devlet Başkanına suikast ile başlayan "istisna" önce devlet başkanına yönelik suçlarla genişlemiş ve fakat daha da önemlisi bireylere karşı işlenen ağır nitelikteki adam öldürmeler, kasten adam öldürme fiillerini de zamanla içine almıştır. Böylece Belçika Kuralı üstün bir makamı işgal eden kişiyi korumanın ötesinde, belli suçları-siyasal suç kavramı dışında bırakma anlamını taşımağa başlamıştır. BAYRAKTAR, a.g.e., s. 149.

(19) BAYRAKTAR, a.g.e., s. 154 - 155; ÖNDER, Ceza Hukuku, C. I, s. 267 - 268; ŞİDİM, a.g.m., 169. Bu bağlamda 1948 yılında Paris'te Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından insanlığa karşı işlenen suçların önlenmesi ve cezalandırılması hakkında bir sözleşme gerçekleştirilmiş, Türkiye'de bu sözleşmeye 23.8.1950 gün ve 5630 Sayılı Kanunla katılmıştır.

C. ANARŞİZM SUÇLARI

Bu suç grubunda fail sosyal veya ekonomik alanda bazı amaçlarını gerçekleştirmek veya bazı isteklerinin kabulünü temine yönelik cebri araç olarak kullandığı suç tipidir. Bu suçlar toplumsal hayatın esaslarına ve kurumlarına yönelik olarak işlenen suçlardır (20).

D. TEDHİŞ SUÇLARI (21)

Tedhiş suçlarından ne anlaşılması gerektiği konusunda değişik tanımlar verilmektedir. Bu tanımların ortak özellikleri gözönünde bulundurulursa tedhiş suçları; toplumda belirli bir iktidara ya da siyasal amaca, baskı, korku, yılgınlık yaratarak erişmek için sürekli şiddet hareketlerinin kullanılması şeklinde tanımlanabilir. (22)

V. TÜRK HUKUKUNDA SİYASAL SUÇ OLARAK KABUL EDİLEN FİİLLER

T.C. 1982 Anayasasının 87. maddesi, 14. Maddeye gönderme yaparak, "Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmak, Türk Devleti ve Cumhuriyetin varlığını tehlikeye düşürmek temel hak ve hürriyetleri yok etmek, Devletin kişi veya zümre tarafından yönetilmesini veya sosyal bir sınıfın diğer sosyal sınıflar üzerine egemenliğini sağlamak veya dil, ırk, din ve mezhep ayrımı yapmak veya sair herhangi bir yolla bu kavram ve görüşlere dayanan devlet düzenini kurmak" fiillerini işleyerek hüküm giyenlerin affedilmeyeceğini öngörmektedir. Anayasanın, TCK'da yer alan suç tanımlarına tam denk düşmeyen bu hükmünün belirsizliği ve hukuk tekniği bakımından büyük zaafları bir yana kurucu iradenin burada **siyasal suç - adi suç** ayrımı yaptığı açıktır. Affi yasaklanan fiiller, görüldüğü gibi bütünüyle devlet düzeni ve devlet iktidarı ile ilgilidir, yani siyasaldır. Anayasa koyucu, adını anmasa bile si-

(20) ÖNDER, a.g.e., C. I, s. 368.

(21) Bu konuda ayrıntı için bak. BAYRAKTAR, a.g.e., s. 157 - 177; ŞİDİM, a.g.m., s. 167 - 168.

(22) ÖNDER, Ceza Hukuku, C. I, s. 268; BAYRAKTAR, a.g.e., s. 159; ŞİDİM, a.g.m., s. 167.

yasal suç kavramına yer vermiş bulunmaktadır. (23).

Anayasanın siyasal partilere ilişkin 69/1 maddesi ile Sendikalar Kanununun 37. maddesi de, Anayasanın 14. maddesine göndermeler yapmaktadır. Ayrıca, Siyasal Partiler Kanunun dördüncü kısmındaki parti yasaklamalarının ve Dernekler Kanununun 5. maddesindeki yasakların büyük ölçüde Anayasanın 14. maddesinin tekrarı, yorumu ve genişletilmesi olduğu söylenebilir. Anayasanın 14. maddesi, 1971 yılında 1961 Anayasasının 11. maddesinde yapılan değişiklikle şekillenmeye başlamıştır. (24) CMUK'na, siyasal suç anlayışından kaynaklanan 3.3.1973 tarihli ekleme de, 1971'de yapılan Anayasa değişikliğinden esinlendiği için 1982 Anayasasının 14. maddesinin siyasal suç tanımı yapan çeşitli kanunların merkezi ve hareket noktası olduğu görülmektedir. Anayasanın 14. maddesinde belirtilen fiiller, siyasal suçları tümüyle kapsamasa bile, bugün devlet düzeninin duyarlı olduğu siyasal suçların bir anahtarını vermektedir. (25)

1. Türk Ceza Hukuku sistemine kanunumuz açısından yaklaştığımızda, özellikle TCK'da tam siyasal suçların bulunduğunu görmek mümkündür. Kanunun ikinci kitabının babı **Devletin Şahsiyetine Karşı Cürümler** başlığını taşımakta ve TCK'nun 125-173. maddelerinde tam siyasal suçlar yer almaktadır. (26)

(23) UZER, a.g.m., s. 883.

(24) Değişiklik, 20.9.1971 gün ve 1488 Sayılı Kanunla yapılmıştır.

(25) UZER, a.g.m., s. 883.

(26) BAYRAKTAR, a.g.e., s. 103; UZER, a.g.m., s. 881; ŞİDİM, a.g.m., s. 169-170. Bu suçlardan "Ülke aleyhine suçlar", "devletin fizik unsuruna karşı olup, ülkenin bütünlüğü, emniyeti, devamı konusundaki himaye imkanlarını tehlikeye düşürmektedir" ve "ülkenin toprak bütünlüğü ve askeri savunması aleyhine cürümleri" (TCK. m. 125, 126, 129, 130, 131, 139, 153, 161), "devlet sırları aleyhine cürümleri" (TCK. m. 132 - 137), "devletin milletlerarası ilişkileri aleyhine cürümleri" (TCK. m. 127, 128, 167 - 168) içinde bulundurmaktadır. "Millet aleyhine suçlar", "Devleti ve milleti temsil eden alâmetler aleyhine cürümler" (TCK. m. 145), "Millî şeref aleyhine cürümler" (TCK. m. 159), "Siyasal özgürlükler aleyhine cürümler"den meydana gelmektedir. "Siyasal iktidar aleyhine cürümler" (TCK. m. 174), "Siyasal iktidar fonksiyonları aleyhine cürümler" (TCK. m. 146, 147, 148, 149, 152), "siyasal iktidarın prestiji aleyhine cürümler" (TCK. m. 153, 154, 155, 158 - 160, 156/157'den oluşmaktadır. BAYRAKTAR, a.g.e., s.

2. Hukuk sistemimizde TCK dışındaki özel kanunlarda da, tam siyasal suçlara rastlamak mümkündür. Bunlar şöyle sıralanabilir :

a. Askeri Ceza Kanununun 54-63. maddeleri arasında **Hıyanet** ve seferberlikte harp kuvvetlerini tehlikeye düşürmek fasılları içerisinde, **ülke toprak bütünlüğü aleyhine cürümlerin** (m. 54, 55, 56/6, 60) ve **devletin iç ve dış güvenliği aleyhine cürümler** (m. 56, 58, 59/III, 61/I, 62/I) düzenlenmiştir. (27)

b. Siyasal hak ve özgürlüklerin kullanılmasında ortaya çıkabilen hukuka aykırı fiiller ya da bu hak ve özgürlükleri ihlal eden fiiller, **Siyasi Partiler Kanunu** ile **Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanunda** yer almaktadır.

1) 22.4.1983 gün ve 2820 Sayılı **Siyasi Partiler Kanununun** yedinci kısmının başlığı **ceza hükümleridir**. 111 ile 120. maddelerinde yapılan tanımlar siyasal suç niteliğindedir. Burada cezai müeyyideye bağlanan fiiller, TCK'da suç olarak kabul edilmemiştir. Siyasal partilerin hukuki bir düzenlemeye tabi tutulmaları, sonuç olarak bu alan da kanuna aykırılık sorunu getirmiş ve bu aykırılıkların cezai müeyyideye bağlanmasını gerektirmiştir. Böylece bazı fiiller kanun dışı sayılmakta ve suç olarak tanımlanmaktadır. (28)

2) **Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanunun** cezai hükümleri içinde aynı düşüncelerle bu nitelikteki fiiller 133-172. maddeleri arasında sayılmıştır. (29)

c. 5.5.1983 gün ve 2821 Sayılı **Sendikalar Kanununun** 37. maddesi, sendika ve konfederasyonların Anayasanın 14. maddesindeki yasaklara uymalarını, ayrıca siyasal amaç güdemeyeceklerini siyasal partilerle ilişki kurup, işbirliği yapmayacaklarını ayırın-

(27) BAYRAKTAR, a.g.e., s. 107.

(28) UZER, a.g.m., s. 884

(29) BAYRAKTAR, A.G.E., S. 108; UZER, A.G.M., S. 884 "Sandık başkanını, oylarını kullanmayan seçmenin yerine kendisinin oy kullanması suçunda 3005 Sayılı Kanuna göre dava-açılabilir" YCGK, 22.6.1953, E. 32 (Türk İktisatlar Külliyyatı, C. IX, (1954), s. 576).

tılı olarak öngörmektedir. Bu yasaklara uymayanlar hakkındaki cezai müeyyideyi 73 ila 74. maddelerinde göstermiştir. Böylece, Sendikalar Kanununda, siyasi suç kategorisine yenileri eklenmiş olmaktadır. (30).

d. 4.10.1983 gün ve 2908 sayılı **Dernekler Kanununun** 5. maddesinde önüç bend olarak yasaklanan dernekleri kurmak, aynı kanunun 76. maddesiyle suç olarak tanımlanmıştır. Adı geçen 5. maddeye aykırı olan eylemlerin tümü siyasal mahiyettedir. Kanunun siyaset ile ilgili aykırılıkları tek bir maddede toplayarak diğer aykırılıklardan ayırması, siyasal suç kavramından hareket ettiğini göstermektedir. (31)

e. 5.5.1983 gün ve 2822 Sayılı **Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt Kanununun** 68. maddesine göre, maddeye aykırı olarak toplu iş sözleşmelerine, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne, milli egemenliğe aykırı hükümler koyulması suç sayılmıştır.

f. 6.10.1983 gün ve 2911 Sayılı **Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanununun** 17. maddesi delaletiyle 23. maddesinin (i) bendinde, toplantı ve gösteri yukarıdaki nedenlerle ertelenmesi ve yasaklanmasına rağmen, erteleme veya yasaklama süresine uyulmaması suç sayılmıştır.

g. 5.3.1973 gün ve 1696 Sayılı Kanunla CMUK'na getirilen Ek-1 maddesine göre, "Anayasada yer alan temel hak ve hürriyetleri ideolojik amaçlarla, Devletin Ülkesi ve Milletiyle bölünmez bütünlüğünü veya dil, ırk, sınıf, din ve mezhep ayrılığına dayanılarak nitelikleri Anayasada belirtilen Cumhuriyeti ortadan kaldırmak maksadıyla işlenen suçlarla, bunlara murtabit suçları" ve aynı maddenin ikinci bendinde yazılı suçları işleyenler hakkında yapılacak kovuşturma ve soruşturmalar, aynı maddenin ikinci fıkrası gereğince 3005 Sayılı Kanunun 1. maddesinin (A) bendindeki yer ve aynı kanunun 4. maddesindeki zaman kayıtlarına bakılmaksızın bu kanun hükümlerine göre yapılacaktır.

(30) UZER, a.g.m., s. 884

(31) UZER, a.g.m., s. 884

VI. SONUÇ

CMUK'nun Ek-1. maddesinin birinci bendinde belirtilen suçların siyasal suç olduğu açıktır. (32) Ancak bu maddede belirtilen suçların bir kısmının ideolojik amaçlı olması öngörülmüştür. Buna göre, "ideolojik suçları" siyasal suç kapsamında değerlendirebilecek miyiz? İdeolojik suçlar, belli ve sabit, kalıplaşmış inançlara tartışmasız bağlı kılınarak işlenmiş olan cürümlerdir. (33) Genellikle ideolojik gruplar yasadışı faaliyet göstererek mevcut kurulu düzene alternatif olma iddiasındadırlar. Dünyadaki çoğu ideolojik grupların işledikleri suçlar devletin siyasal, ekonomik, kültürel ve sosyal yapısına yöneliktir. Kişisel yararlardan çok mensubu bulunduğu örgüt yararına hareket edildiğine inanılır. Bunlar zamanla tek suç üretim merkezi haline gelirler. Öte yandan ideoloji olgusunun – ister yasal, ister yasa dışı olsun – siyasal bir yapının veya görüşün temeli olduğunu ileri sürebilecek miyiz? Bunun cevabı ancak siyasal bilim tezlerinde bulunabileceğinden konumsuz dışındadır. Ancak şu kadarını söylemek gerekir ki, siyasal amaçla suç işleyen grupların – en azından kendilerine göre – inandıkları ideolojileri yönünde davrandıklarını kabul edebilirsek ideolojik suçları da siyasal amaçlı saymalıyız. Aksi takdirde ideolojik suçları siyasal suç kavramının dışında değerlendirmeliyiz. (34)

CMUK'na, 1696 sayılı kanunla eklenen Ek-1 maddenin, 3005 Sayılı MSMUK'nun 3. maddesinde, siyasal suçlara bu kanun hükümlerinin uygulanamayacağı yolundaki hükmü dolaylı olarak ortadan kaldırdığı söylenebilir mi? Bu durum nasıl değerlendirilmelidir?

İlk bakışta birinci soruya olumlu yanıt verilebilir. Devletin Anayasal düzenine yönelik suçlar siyasal suç olduğuna ve 1696 sayılı kanunun birinci maddesinin birinci bendinde nitelikleri Anayasada belirtilen Cumhuriyete karşı işlenen suçlardan söz edildiğine ve 1696 sayılı kanun daha yei ve bu suçları 3005 sayılı kanuna dahil eden özel bir kanun niteliğinde bulunduğuna göre, 1696 sayılı ka-

(32) EROL, a.g.m., 89; UZER, a.g.m., s. 884

(33) EROL, a.g.m., s. 89

(34) EROL, a.g.m., s. 89

nunun birinci maddesi, 3005 sayılı MSMUK'nun 3. maddesindeki siyasal suçların suçüstü olamayacağı şeklindeki hükmü dolaylı olarak ortadan kaldırılmıştır denebilir. Hatta suçun takibi ve izin veya karar alınmasına bağlı olsa dahi durum yine aynı olacaktır. Yargıtay'ın uygulaması da bu yöndedir. (35)

Ancak, siyasal suçların kesin bir tanımı yapılmadığından, yer ve zamana göre değişen bir kavram olduğundan ve TCK'da siyasal suçlar belirtilmediğinden yukarıdaki sonuca ulaşmak kolay olmayacaktır. 3005 sayılı MSMUK'nun 3.maddesinde genel anlamda **siyasal suçlar** terimi kullanılmıştır. 1696 Sayılı Kanunda belirtilen suçlar siyasal suçların tamamı değil bir kısmı olabilir : Yukarıda belirtildiği gibi, ne kanunda ne de öğretide siyasal suçun çerçevesi kesin ölçülerle belirlenmemiştir. Bu nedenle 1696 sayılı kanunda belirtilen siyasal suçların yargılaması 3005 sayılı kanuna göre yapılacaktır. 1696 sayılı kanunda belirtilmeyen siyasal suçlar 3005 Sayılı MSMUK'na tabi olmayacaklardır. Bu nedenle, 1696 sayılı kanunun birinci maddesi, 3005 sayılı MSMUK'nun 3. maddesindeki siyasal suçların suçüstü yargılamasına tabi tutulmayacağı yolundaki hükmü, bütünüyle ortadan kaldırılmamıştır. Fakat kuşkusuz, bu maddenin uygulaması büyük ölçüde ortadan kalkmıştır. Nitekim 3005 sayılı kanun uygulama ile ilgili getirdiği sınırlamalar, zamanla kendisinden sonra yürürlüğe giren kanunlar tarafından kısmen kaldırılmış ve kanunun uygulama alanı genişletilmiştir. (36)

Yukarıda açıklanan sorun sonuç olarak şu şekilde değerlendirilebilir :

TCK'nun 125 ile 173. maddeleri arasında yazılı suçlar, 3005 sayılı kanunun 3. maddesi uyarınca suçüstü olsalar bile, **suçüstü**

(35) EROL, a.g.m., s. 90; "...Usul Kanunumuzun Ek - 1 Maddesinde yazılı yer ve zaman kayıtları dışındaki uygulama ise kanundan gelme, özel bir usul uygulamasıdır. Öte yandan TCK'nun 159. maddesine uyan suçun takibi izne bağlı suçlardan olması, olayımızda 3005 Sayılı kanunun uygulanmasına engel değildir..." Y argıtay 9. CD., 16.3.1977, E. 641, K. 610 (EROL, a.g.m., s. 90).

(36) EROL, a.g.m., s. 90.

yargılaması hukukuna göre yargılaması yapılamaz. Çünkü, 3005 sayılı kanunun 3. maddesi siyasal suçları suçüstü yargılamasına tabi tutmamıştır. Fakat aynı suçların yargılanması, 1696 Sayılı Kanun gereğince **seri ceza yargılaması hukukuna** göre yapılacaktır. Zira, 1696 Sayılı Kanunun 1. maddesi bu suçları 3005 sayılı kanun hükümlerine tabi tutmuştur. Türk hukukunda her iki özel yargılama hukuku da (suçüstü yargılaması hukuku ve seri ceza yargılaması hukuku) aynı kanundan (3005 Sayılı MSMUK) kaynaklandığına göre, sonuç değişmeyecek ve 1696 Sayılı Kanunda öngörülen siyasal suçların yargılanması 3005 Sayılı MSMUK hükümlerine göre seri şekilde yapılacaktır.